

A4.1_202305 Studii de caz privind dezvoltarea de abilități emoționale, consilierea socială/ vocațională a preșcolarilor/ elevilor din grupul țintă, pe categorii de vârstă și nevoi de servicii psiho-sociale, în vederea acordării de suport emoțional/ psihologic pe durata implementării proiectului și pe perioada sa de sustenabilitate

STUDIUL DE CAZ

METODE PEDAGOGICE DE FORMARE, DE MODIFICARE ȘI PERFECTIONARE A CONDUITEI PREȘCOLARE

Din punct de vedere etimologic, termenul de „metodă” este derivat din grecescul „methodos”, care înseamnă „drum spre, cale de urmat”. Sensul inițial al acestui concept s-a păstrat până în zilele noastre, el fiind însă extins și îmbogățit succesiv pe baza cercetărilor de didactică ce au surprins caracteristici noi ale sferei și conținutului noțiunii de metodă. Predominantă este perspectiva acțională prin prisma căreia metodele sunt instrumente cu ajutorul cărora copiii, sub îndrumarea educatoarei sau în mod independent, avansează în acțiunea de cunoaștere și de formare a priceperilor și deprinderilor.

Am abordat metodele cercetării pedagogice într-un spirit înnoitor, în condițiile reformei învățământului, extinzând sfera lor de acțiune asupra aspectelor complexe ale procesului de învățământ în perspectiva psihologică, pedagogică, sociologică și etică. Metodele nu au valoare fixă, ci au căpătat valoare prin eficiența cu care conduc activitatea subiectului spre un obiectiv în condițiile date.

Procesul educației, fiind foarte divers, necesită în ansamblul său, metode diferite, fiecare metodă fiind utilă în alte situații. Pentru obiective restrânse, și în condiții date, este de obicei mai utilă o anumită metodă, iar pentru obiective complexe se apelează la strategii didactice, adică la ansambluri în care metode diferite își completează reciproc efectele.

Din punct de vedere psihologic, ca mecanisme de acțiune și ca elemente formative care conduc procesul educativ și contribuie la elaborarea unor planuri de acțiune, metodele

cercetării pedagogice dețin un loc de frunte în investigarea și influențarea formativă a dezvoltării personalității copilului.

Au fost abordate, din punct de vedere pedagogic metodele ca și modalități de informare și formare, de modificare și perfecționare a conduitei preșcolare, ele reprezentând componente esențiale ale diferitelor situații educaționale.

Din punct de vedere etic, metodele de cercetare indică direcții care duc la descoperirea adevărului, la eliberarea de prejudecăți și ignoranță și deci sunt puse în serviciul afirmării personalității.

Metodele de cercetare sunt acelea care reușesc să plaseze subiectul (copilul preșcolar) în situația de cercetător, de participant nemijlocit la explorarea unei situații, la rezolvarea unei probleme teoretice sau practice, prin descoperirea regulilor care o guvernează, adică să devină un pârtaș direct la aventura cunoașterii autentice. În același timp, vorbirea copilului devine mai bogată, mai clară, mai corectă, asigurând dezvoltarea mai intensă a gândirii acestuia.

Două orientări fundamentale ne ajută în ultima perioadă să degajăm opțiuni și tendințe în învățământul contemporan în cadrul acestui domeniu și anume:

- de ordin cantitativ, care indică o vădită tendință de multiplicare și diversificare a metodelor;

- de ordin calitativ, care pune accent pe înnoirea și modernizarea metodelor și tehnologiilor didactice, de cea mai mare amploare și deschidere;

Metodele de cercetare pedagogică se pot structura în funcție de etapa aplicării lor astfel:

a) metode de colectare a datelor: - observația,

- convorbirea,

- chestionarul,

- testul;

b) metode ameliorative: - experimentul;

c) metode de interpretare și analiză a datelor acumulate.

Fiecare educatoare trebuie să-și folosească în așa măsură priceperile și deprinderile legate de utilizarea metodelor didactice, astfel încât ulterior să le aplice independent în vederea perfecționării proprii precum și a generalizării rezultatelor obținute.

Având în vedere aceste considerente, mi-am orientat activitatea de cercetare spre a dovedi în mod științific contribuția jocului didactic și a diferitelor tipuri de jocuri – exercițiu la dezvoltarea vorbirii copilului de vârstă preșcolară. Pentru realizarea obiectivelor propuse, în lucrarea de față am folosit următoarele metode de cercetare: metoda observației, experimentul pedagogic, metoda conversației, testul psihopedagogic, studiul de caz și metoda analizei produselor muncii.

Metoda conversației

Metoda conversației este o formă a metodei experimentale, pentru că situațiile care cer exprimarea verbală sunt provocate intenționat de către un experimentator. Este metoda de învățământ ce constă în valorificarea didactică a întrebărilor și răspunsurilor. Este o metodă verbală, ca și expunerea, dar mai activă decât aceasta.

Prin conversație am urmărit nivelul de dezvoltare al limbajului copiilor: pronunția corectă a tuturor sunetelor și grupurilor de sunete, construirea de propoziții și fraze corecte din punct de vedere gramatical, stadiul cantitativ al vocabularului fiecărui copil.

Această metodă, folosită de la primele activități în grădiniță, cuprinde, pe lângă posibilitățile de cunoaștere a greșelilor de vorbire din faza de început, valențe deosebite de înregistrare în caietul de observații a evoluției copilului în ceea ce privește vorbirea, cât și bagajul de cunoștințe necesar acestuia în vederea bunei adaptări la regimul școlar.

Pentru verificarea vocabularului activ al copiilor, am considerat necesară folosirea unei convorbiri dirijate, în sensul că, fără să-și dea seama copiii erau puși să pronunțe cuvinte ce-i determinau să facă greșeli tipice pe care le observasem mai înainte, deschizând astfel posibilitatea corectării imediate a greșelii.

În funcție de tehnica utilizată, convorbirea poate fi:

- liberă – angajată spontan pe o anumită temă;
- semidirijată – când se elaborează un plan în prealabil,
- dirijată – când există un plan de întrebări, care se epuizează în ordinea stabilită;

Din această cauză, fiecare întrebare trebuie să fie formulată cât mai clar, precis și scurt, în cât mai puține cuvinte. O astfel de formulare ajută copiii să găsească răspunsul adecvat.

Întrebări de tipul „*Cum este floarea?*”, sunt generale, nu vizează un aspect concret, fapt care-i pune pe copii în imposibilitatea de a da un răspuns satisfăcător. Asemenea formulări de întrebări trebuie evitate. Prin întrebări ca „*Ce culoare are frunza?*”, „*Ce formă are floarea?*”, am orientat copiii asupra răspunsurilor concrete formate din mai multe cuvinte și nu a răspunsurilor monosilabice *da-nu*, din care se poate constata ce a gândit copilul.

Esențial este faptul că educatoarea orientează în mod permanent gândirea preșcolarului, prin felul în care formulează întrebările, astfel încât ca din ”aproape în aproape” să ajungă la noutatea propusă. În cadrul conversației euristice fiecare nouă întrebare își are germenele sau punctul de plecare în răspunsul anterior. Posibilitatea de utilizare a convorbirii nu este limitată, ci este condiționată de experiența de cunoaștere de până atunci a copilului, care să-i permită să dea răspunsuri la întrebările ce i se pun.

Întrebările trebuie să fie formulate corect, atât din punct de vedere gramatical cât și logic, să fie precise, să aibă concizie și să nu fie foarte lungi.

Metoda convorbirii se folosește mai intens începând cu grupa de 4-5 ani și ocupă un loc mai important la grupele de 5-6 și 6-7 ani.

Pentru o mai bună organizare a convorbirii este bine să fie organizat în prealabil un protocol al acesteia, protocol care să cuprindă scopurile acesteia. În convorbirile cu părinții, pe care le-am realizat prin vizite dese la domiciliul copiilor, prin vizitarea grădiniței de către părinți cu ocazia adunărilor organizate pe anumite teme educative privind cunoașterea personalității preșcolarilor, am reușit să cunosc metodele folosite în familie în vederea dezvoltării vorbirii la preșcolari. Întreținând o legătură directă cu părinții, am putut să-mi dau seama de condițiile de viață ale preșcolarilor, de interesul și preocuparea celor din jur, de sprijinul dat copiilor.

În cadrul convorbirilor desfășurate în cadrul grădiniței, am putut să-mi dau seama de capacitățile intelectuale ale copiilor, de puterea lor de a reține fapte, de capacitatea lor de a deosebi binele de rău, cât și de capacitatea lor de exprimare verbală.

Le-am dat copiilor prilejul să aibă inițiative în comunicare chiar dacă am urmărit un plan de întrebări, le-am dat posibilitatea să vorbească liber, să-și exprime gândurile și sentimentele, să-și exerseze expresivitatea verbală;

Convorbirea cu preșcolarii presupune mult tact: găsirea tonului adecvat, mai ales în formularea întrebărilor, care constituie un mijloc de activizare a vocabularului.

Conversația este folosită în activitatea comună de convorbire în măsura în care este necesară ca, de pildă, la începutul activităților de educarea vorbirii, pentru a face legătura între ceea ce au învățat copiii mai înainte și tema nouă, în finalul activităților ocazionate de aprecierile lucrărilor sau a comportamentul copiilor.

Cel mai mare avantaj al acestei metode a constat în faptul că mi-a permis obținerea unor informații numeroase, variate și prețioase, într-un timp relativ scurt, asupra cunoștințelor copiilor, fapt care m-a ajutat foarte mult în planificarea jocurilor didactice, cât și în pregătirea acestora prin alte activități de recuperare a cunoștințelor acestora.

De exemplu, dintr-un dialog purtat cu copiii privind jucăriile din sala de grupă, mi-am dat seama că o parte dintre aceștia nu cunosc culorile sau nu cunosc denumirea corectă a obiectelor de îmbrăcăminte și folosirea lor, a obiectelor de mobilier și de veselă.

Acest fapt m-a determinat să organizez mai multe jocuri-exercițiu, cu un astfel de conținut, axate pe întrebări și răspunsuri în vederea îmbogățirii cunoștințelor acestora, pregătindu-i de fapt pentru jocurile didactice de aprofundare, de consolidare și verificare a cunoștințelor respective.

Pentru reușita convorbirii, este necesar ca cercetătorul să se pregătească anticipat pentru ea, să-și structureze –în linii mari sau în amănunt-planul de întrebări, să culegă informații despre subiect, pentru a ști cum să se comporte în fața unor situații neprevăzute, cum ar fi: blocarea preșcolarului, refuzul lui de a răspunde.

Fiecare educatoare trebuie să-și folosească în așa măsură priceperile și deprinderile legate de utilizarea metodelor didactice, astfel încât ulterior să le aplice independent în vederea perfecționării proprii precum și a generalizării rezultatelor obținute.

Având în vedere aceste considerente, mi-am orientat activitatea de cercetare spre a dovedi în mod științific contribuția jocului didactic și a diferitelor tipuri de jocuri – exercițiu la dezvoltarea vorbirii copilului de vârstă preșcolară. Pentru realizarea obiectivelor propuse, în lucrarea de față am folosit următoarele metode de cercetare: metoda observației, experimentul pedagogic, metoda conversației, testul psihopedagogic, studiul de caz și metoda analizei produselor muncii.

Metoda observației

Prin observație, ca metodă științifică de cercetare, se înțelege urmărirea atentă, sistematică, planificată a manifestărilor psihice, în vederea descoperirii aspectelor lor esențiale. Este realizată în cercetare ca o metodă de colectare a datelor.

Trebuie subliniat faptul că, spre deosebire de observația întâmplătoare, ocazională, observația, ca metodă științifică de investigare, reprezintă în cadrul procesului instructiv – educativ din grădiniță, un act de cunoaștere complex, organizat, planificat și desfășurat pe baza unui plan realizat de educatoare. Spre deosebire de observația întâmplătoare, observația, ca metodă științifică de investigare, este în cadrul procesului instructiv – educativ din grădiniță, un act de cunoaștere complex, planificat și realizat pe baza unui plan realizat de educatoare.

Fără îndoială că actul observației vizează comportamentul preșcolarilor în anumite situații, explicându-se forme complexe ca: atenția, strategiile percepției și gândirii în realizarea unor sarcini, formarea de priceperi și deprinderi, atitudinile lor față de anumite activități, obiecte, oameni. Pentru a asigura o cât mai mare obiectivitate a datelor, trebuie ca această metodă să fie prezentată în condiții cât mai variabile: grădiniță, vizite, excursii.

Observația arată modul de manifestare al copilului pe tot parcursul zilei din grădiniță: începând cu sosirea lui, continuând cu activitățile comune și la liberă alegere și încheind cu plecarea în familie.

În cadrul grădiniței am observat modul de exprimare al copiilor atât în cadrul activităților comune, cât și în cadrul activităților alese. I-am pus în ambele cazuri în diferite situații pentru a putea vedea cum se exprimă. După anumite exerciții, am observat că deficiențele în exprimare s-au îndreptat.

Valoarea acestei metode constă în faptul că copiii se comportă în prezența educatoarei în mod natural, fără să știe că sunt observați.

Procesul observației se realizează în funcție de o serie de factori: de claritatea obiectului de studiu, a scopului cercetării, de cunoștințele și documentarea teoretică necesare pentru realizarea observației, de priceperea de a analiza și interpreta materialul, de a desprinde elementele esențiale de cele neesențiale.

Observația științifică nu se încheie odată cu consemnarea materialului faptic, ci continuă prin analiza și interpretarea faptelor și datelor care duc la generalizări.

Folosirea observației ca metodă de cercetare impune respectarea anumitor pași cum ar fi:

- întocmirea prealabilă a unui plan de observație cu precizarea clară a obiectivelor pe care le urmărim și cadrului în care se desfășoară, cât și a instrumentelor pe care le folosim;

- însemnarea imediată și exactă a datelor observației, fără ca cei observați să-și dea seama de acest lucru;

- efectuarea aceluiași observații în condiții diferite de către un singur observator sau de către mai mulți observatori pentru a putea oferi valabilitatea confruntării datelor obținute;

- observațiile repetate pe care le-am desfășurat asupra copiilor din grupă, raportate la obiectivele de ordin pedagogic, ca: dobândire de cunoștințe, formare de priceperi și deprinderi, dezvoltarea gândirii și a proceselor acesteia, dezvoltarea atenției și a imaginației.

Folosind această metodă, am putut cunoaște, la fiecare copil, foarte multe aspecte privind nivelul de pregătire, de la grupa mică la grupa pregătitoare, accentuând în mod special asupra următoarelor considerente esențiale:

- modul în care copilul cunoaște coordonatele spațio – temporale și încadrarea sa ca entitate distinctă în aceste coordonate;

- primele jocuri de acomodare și stabilirea unor contacte de socializare, dau date suficiente privind modul cum a fost educat în familie.

- care este gradul de participare al preșcolarilor în procesul de comunicare;

- în ce măsură copiii își însușesc unele norme și valori morale;

- care este gradul de participare al preșcolarilor în procesul de comunicare;

- ce influență au materialele intuitive folosite asupra vorbirii copiilor;

- în ce măsură aceștia participă activ la activități;

Rezultatele obținute în timpul observațiilor mi-au dat posibilitatea unor analize care m-au ajutat în desfășurarea creativă a activităților următoare. Acestea mi-au permis surprinderea manifestărilor comportamentale naturale ale copiilor, în cadrul condițiilor obișnuite de joc și viață în colectiv, oferindu-mi mai multe informații de natură calitativă asupra participării acestora la jocurile didactice desfășurate.

În funcție de obiectivele urmărite observația ca metodă de cunoaștere, poate fi:

- *selectivă*, când urmărește cunoașterea numai a anumitor fenomene, a anumitor manifestări și interese;

- *integrală*, când urmărește cunoașterea tuturor manifestărilor subiectului, pe o anumită perioadă sau în anumite condiții;

Ca metodă științifică, în funcție de modul în care se realizează, observația poate fi:

- *directă*, când cercetătorul constată nemijlocit, personal și consemnează fenomenele care îl interesează;

- *indirectă*, când caracteristicile fenomenului studiat nu pot fi cunoscute în manifestările lor directe;

Metoda observației este prezentată întotdeauna pe primul loc al metodelor de cercetare, fiind o metodă extrem de importantă, valoarea ei constând în faptul că surprinde direct, pe viu, modul de producere și manifestare a fenomenelor, furnizând date despre activitatea psihică a copiilor.

Pe baza metodei observației și în urma analizei rezultatelor, am reușit să apreciez, cât mai exact, volumul de cunoștințe, gradul de asimilare și gradul de dezvoltare a conștiinței de sine, în conformitate cu particularitățile de vârstă ale copilului preșcolar. Ordonate și interpretate, datele culese mi-au oferit o primă orientare și câteva sugestii metodice pentru etapa experimentului întreprins,